

Izvirni znanstveni članek/Article (1.01)

Bogoslovni vestnik/Theological Quarterly 81 (2021) 3, 611—627

Besedilo prejeto/Received:04/2021; sprejeto/Accepted:06/2021

UDK/UDC: 27-789.32(620)“18/19“:314.151.3-054.72(=163.6)

DOI: 10.34291/BV2021/03/Trontelj

© 2021 Trontelj, CC BY 4.0

Nik Trontelj

Frančiškanski misijonarji med slovenskimi izseljenci v Egiptu v 19. in 20. stoletju

Franciscan Missionaries among the Slovene Emigrants in Egypt in the 19th and 20th Centuries

Povzetek: Prispevek predstavi osem slovenskih frančiškanov, ki so v razdobju 70 let delovali med slovenskimi izseljenci v Egiptu. Frančiškani iz Slovenske (kranjske) frančiškanske province sv. Križa so bili navzoči v mestih, kjer sta bili največji skupnosti Slovencev: v Aleksandriji (1894–1957) in v Kairu (1908–1965). Kot apostolski misijonarji so bili odgovorni za ureditev verskega življenja rojakov, obenem pa so skrbeli tudi za ohranjanje njihove narodne zavesti. Zaslužni so bili za ustanovitev slovenske šole in raznih društev in za prihod slovenskih šolskih sester sv. Frančiška Kristusa Kralja iz Maribora, s katerimi so sodelovali pri vodenju azila za brezposelna dekleta. V prispevku smo na podlagi časopisnih objav, strokovne literature in arhivskega gradiva predstavili pastoralno in narodno delovanje frančiškanskih duhovnikov med slovenskimi izseljenci v Egiptu.

Ključne besede: frančiškani, Egipt, Sveta dežela, izseljenci, aleksandrinke, 19. stoletje, 20. stoletje

Abstract: The article presents eight Slovene Franciscans who have worked among the Slovene emigrants in Egypt in the course of 70 years. Franciscans of the Slovenian (Carniolan) Province of the Holy Cross were present in two cities with the most significant communities of Slovenes, namely, in Alexandria (1894–1957) and Cairo (1908–1965). As apostolic missionaries, they were responsible for organising a religious life for compatriots, and at the same time, taking care of preserving their national identity. They were credited with the foundation of a Slovene school, various associations and the arrival of the Slovene School sisters of St. Francis of Christ the King, with whom they were running an asylum for unemployed women. In the article, we presented the Franciscan priests' pastoral and national awakening work among the Slovene emigrants in Egypt based on newspaper articles, professional literature, and archival sources.

Key words: Franciscans, Egypt, Holy Land, emigrants, Alexandrian women, 19th century, 20th century

1. Uvod

V zadnjih desetletjih so mnoge humanistične študije z najrazličnejših vidikov obravnavale zgodovino slovenskega izseljevanja v Egipt. Zanimanje za vprašanje tako imenovanih aleksandrink se kaže v mnogih izdanih publikacijah, v strokovnih srečanjih in v kulturnih prireditvah ter dokumentarnih filmih. Razprave se dotikajo problematike izseljevanja, socialnega in kulturnega pomena ženske emigracije ipd. Razumljivo je, da raziskovalci temu izrednemu zgodovinskemu fenomenu pretežno ženskega izseljevanja namenjajo veliko pozornosti, saj je bilo preseljevanje v deželo ob Nilu množično in dolgotrajno in se je vleklo od zadnje četrtine 19. stoletja do druge svetovne vojne. Na prelomu stoletja je bilo v Egiptu nad 4000 Slovencev, po nekaterih ocenah celo več kakor 7000. (Drnovšek 2001, 11) Kljub široki in celostni obravnavi mnogih vidikov omenjenega znanstvenega vprašanja pa doslej nismo zasledili študije, ki bi več pozornosti namenila delovanju slovenskih frančiškanov. Ti frančiškani so sedemdeset let prebivali s Slovenci v Egiptu in zanje organizirali versko, narodno in socialno oskrbo ter jim tako lajšali preizkušnje izseljenskega življenja v tujini. V tem oziru je o naših duhovnikih še največ napisala Dorica Makuc v temeljnem delu *Aleksandrinke* (Makuc 2006), ki je prvič izšlo leta 1993 in je v njem predstavila nekatere dušne pastirje. Ob ustvarjanju podobe slovenskega izseljenca (ali bolje, izseljenke) v Egiptu, je raziskovalce delovanje duhovnikov torej zanimalo le v njihovi ožji povezavi z življenjem slovenske skupnosti.

Izvirnost našega prispevka je v tem, da bomo v središče zanimanja postavili slovenske duhovnike in njihovo delo med izseljenci. Raziskava vsebuje sistematično predstavitev vseh frančiškanov, ki so med rojaki delovali v dveh največjih egiptovskih mestih. S predstavitvijo posameznih frančiškanov in njihovega delovanja želimo prispevati k osvetlitvi tega poglavja v narodni in cerkveni zgodovini. Cerkev na Slovenskem in domača frančiškanska provinca sta z razširitvijo polja delovanja pozitivno odgovorili na potrebe in izzive slovenske skupnosti v Egiptu, ki je ob koncu 19. stoletja vztrajno prosila za duhovno oskrbo v domačem jeziku. Več generacij frančiškanov je bilo nato do druge polovice 20. stoletja odgovornih za razvejane dejavnosti, ki so Slovincem pomagale ohranjati stik z domom in vero in so jih tudi medsebojno povezoval. V prispevku bomo na podlagi časopisnih objav, arhivskih virov in strokovne literature predstavili posamezne frančiškane. Kot apostolski misijonarji so vodili narodni misijon med egiptovskimi Slovenci in tako izkazali zvestobo svojemu narodu, ki so mu bili kot duhovniki poklicani služiti.

2. Misijon med izseljenci v Egiptu

V Egiptu se je do prihoda slovenskih frančiškanov naselilo že večje število Slovencev, zlasti deklet in žena z Goriške, ki so v večjih egiptovskih mestih (Aleksandrija, Kairo, Port Said idr.) služile kot hišne pomočnice. Slovenci so bili v duhovnem oziru sprva prepuščeni sami sebi, po letu 1890 pa sta skrb zanje v Aleksandriji prevzela dva hrvaška frančiškanska duhovnika za vse Slovane, najprej p. Ivan Jurić iz Bosne,

za njim pa p. Jeronim (Hieronim) Golubović iz Kustodije Svete dežele. (Snoj 1905, 46) Slovenci so se zaradi jezikovne in narodnostne različnosti težje vključili v njuno pastoralno delo. Od leta 1902 dalje je hrvaški frančiškan p. Luka Terzić pastoralno skrb poleg dela med dalmatinskimi Hrvati namenil tudi Slovencem v Kairu (Markuš 2006, 78), a so mu ti ob njegovem odhodu očitali premajhno skrb za vernike zunaj rednih dejavnosti v cerkvi. (D 1908, 236) Postajalo je jasno, da Slovenci po vzoru drugih narodov potrebujejo domačega izseljenskega duhovnika, ki bo poznal in delil usodo slovenskega izseljenstva. Prvi, ki je sprožil pobudo za prihod slovenskega frančiškana,¹ je bil ljubljanski bogoslovni profesor dr. Frančišek Lampe (1859–1900), ki je leta 1891 potoval po Egiptu in po Palestini in v Aleksandriji obiskal frančiškanski samostan sv. Katarine. (Lampe 1892, 47) Želja mnogih Slovencev se je uresničila leta 1894, ko je v Aleksandrijo prišel p. Hubert Rant, leta 1908 pa v Kairo p. Evgen Stanet.² Naši frančiškani, razen v obdobju vojnega ujetništva dveh slovenskih frančiškanov med prvo svetovno vojno, obeh mest niso več zapustili, dokler tam v drugi polovici 20. stoletja ni upadla navzočnost Slovencev. Tako so se v sedmih desetletjih zvrstili naslednji patri: Hubert Rant (1870–1931), Benigen Snoj (1867–1942), Evgen Stanet (1876–1942), Adolf Čadež (1871–1948), Bruno Schiffrer (1893–?), Ferdinand Zajec (1876–1949), Kerubin Begelj (1895–1964) in Jozafat Ambrožič (1903–1970).

Delovne naloge misijonarjev za izseljence so bile posejane na tri temeljna področja: pastoralno delo, narodnobuditeljsko delo, socialno varstvo. Dejavnosti s prvega področja so opravljali v cerkvi³ in v kapelah šolskih sester sv. Frančiška Kristusa Kralja, delo za krepitev narodne zavesti je poleg srečevanja pri bogoslužju potekalo zlasti v organizaciji slovenskih društev, socialno pomoč pa sta zagotavljali zavetišči za brezposelna dekleta in za ostarele žene, ki so ju vodile šolske sestre v Aleksandriji in Kairu. Za razvoj navedenih dejavnosti so bili v največji meri zaslužni sami. Pri tem sta patra Rant in Snoj oralna ledino. (Kolar 1991, 294) Dosegla sta priznanje nedeljske maše za Slovence, (so)ustanovila različna društva in bedela nad poslanstvom zavetišča za brezposelne služkinje. Preostali so nato nadaljevali začeto delo.⁴ Kljub temu da so delovali daleč od doma, so ostajali tesno povezani z domovino. Bili so redni naročniki slovenskih knjig in časopisov, ki so jih širili med izseljenci. Domovino so prosili za darove za slovenski misijon. Velja omeniti, da so pogosto pomagali tudi v nasprotni smeri in namenjali denarno pomoč

¹ Frančiškanom je že v 14. stoletju papež zaupal posebno nalogo za oskrbovanje svetih krajev. Sv. Frančišek se je leta 1219 v Egiptu osebno srečal s sultanom al-Kamilom in nanj naredil dober vtis, zato so lahko Frančiškovi bratje v teku stoletij ostali v muslimanskih deželah in nemoteno opravljali svoje delo. (Salmič 2019, 26–27) Misijonski okraj v Sveti deželi se je postopno razvil v Kustodijo Svete dežele s sedežem v Jeruzalemu.

² Rant je že ob svojem prihodu v Aleksandrijo poudarjal tudi potrebo po slovenskem frančiškanku v Kairu. (ZD 1895a, 46)

³ Slovenski frančiškani so v Aleksandriji delovali v cerkvi sv. Katarine, v Kairu pa pri sv. Jožefu. P. Jozafat Ambrožič je v Aleksandriji deloval tudi pri sv. Antonu v četrti Moharram Bey, v Kairu pa v cerkvi Marijinega vnebovzvetja v četrti Muski.

⁴ Slovenska šola, ki je bila avstro-ogrska ustanova, je ob začetku prve svetovne vojne prenehala delovati (AM 1941b, 5). Podobno je po vojni zamrlo slovensko društveno življenje (Jagodic 1967, 209). Slovenci so se srečevali v cerkvi in v zavetišču šolskih sester, od leta 1936 dalje pa tudi v Jugoslovanskem domu.

raznim potrebam v domovini: za žrtve požara, za delovanje časopisov, za gradnjo cerkve v Šiški in za obnovo svetogorske bazilike, za slovensko sirotišnico v Gorici itd.

Naši frančiškani so v Egiptu delovali kot apostolski misijonarji, ki jih je na delo poslala rimska Kongregacija za širjenje vere. V samostanu so imeli službo kurata za Slovence, zaradi znanja tujih jezikov in sočasnih potreb pa so pogosto oskrbovali tudi druge Slovence in nemško in italijansko govoreče skupnosti. Stanovali so v samostanih, ki so sodili v bližnjevzhodno frančiškansko provinco Kustodije Svete dežele. Tako so delovali na ozemlju tuje province, a so ostali člani matične slovenske province, razen Ambrožiča, ki je bil član beneške province. Nekateri od njih so zasedli pomembna mesta v upravi kustodije. Frančiškani so se med svojim bivanjem vključevali v novo okolje. Hubert Rant se je, denimo, učil arabskega jezika. (ZD 1895b, 87) Sodelovali so s krajevnimi verskimi predstavniki, tedaj zlasti s katoličani drugih obredov. Snov je poročal o svoji navzočnosti pri blagoslovu nove koptske katoliške Cerkve (S 1902, 3), Ambrožič je prejel odlikovanje sirske katoliške Cerkve, Begelj je prihodnost krščanstva v Egiptu videl v obstoju koptskih katoličanov. (NŠAL, Poročila 15. 10. 1955, 62) V pregledanih virih ne zasledimo posebnih stikov z večinskimi muslimani, a so frančiškani sobivali v miru z njimi.

3. Slovenski izseljenski misijonarji v Egiptu

V Egiptu je delovalo osem slovenskih frančiškanov, ki so kot izseljenski duhovniki opravljali svoje poslanstvo med tamkajšnjimi Slovenci. Na misijon so potovali iz Trsta. Praviloma sta v Egiptu hkrati delovala dva slovenska frančiškana, eden v Aleksandriji in drugi v Kairu. V posameznih obdobjih se je njihova zastopanost spreminjala in je bilo v samostanih celo več Slovencev, v krajšem obdobju po prvi svetovni vojni pa tudi manj, ko je slovenski frančiškan deloval le v Kairu. Zasedba je bila povečana zlasti v letih pred prvo svetovno vojno. Viri beležijo tedanjo navzočnost slovenskih frančiškanskih redovnih bratov. Tako je v letih 1909–1911 v Aleksandriji ob slovenskem duhovniku deloval br. Rok Kastelic, v Kairu pa v letih 1909–1912 br. Tomaž Perovšek,⁵ ki je nato odšel v Emavs. V letih 1912–1914 je v Aleksandriji deloval br. Viktorijan Žnidaršič.⁶

V biografskem pregledu slovenskih dušnih pastirjev predstavljamo frančiškane, ki so imeli redno skrb za delo med Slovenci. V tem oziru izpuščamo nekatere hrvaške frančiškane, ki so svoje delovanje začasno razširili med Slovence,⁷ pa tudi

⁵ Br. Tomaž Perovšek (1872–1939) je v Sveti deželi preživel 31 let. Sprva je deloval v Egiptu, nato pa v Palestini. Od leta 1914 dalje je bil zakristan v samostanu Presvetega Odrešenika v Jeruzalemu, kjer je po 25 letih delovanja tudi umrl. Pokopan je bil na frančiškanskem pokopališču na Sionu. (CVF 1939, 94–95)

⁶ Podatke vsebujejo koledarji Družbe sv. Mohorja za navedena leta v imeniku naročnikov.

⁷ Med Slovenci so delovali hrvaški patri: Ivan Jurić in Jeronim Golubović (v Aleksandriji po letu 1890), Luka Terzić (v letih 1902–1908 je v Kairu v omejenem obsegu deloval med Slovenci) in Stanko Perović (skrb za Slovence je ob odsotnosti slovenskega duhovnika prevzel dvakrat: leta 1942 v Kairu in po letu 1957 v Aleksandriji).

slovenske duhovnike, ki so slovenskim kuratom pomagali ob posebnih priložnostih ali so se v Egiptu mudili iz drugih razlogov.⁸ Predstavitev je urejena po kronološkem redu službovanja slovenskih pastirjev. Ob koncu dodajamo tudi grafično podobo njihovega delovanja. Večina obravnavanih frančiškanov v prispevku je prvič deležna sistematičnega življenjepisnega prikaza s poudarkom na njihovem delovanju v Egiptu, saj nekateri v dosedanjih študijah s tega področja niso bili niti omenjeni.

3.1 Hubert Rant

Hubert (Avgust) Rant (1870–1931) se je rodil 29. aprila 1870 na Koroški Beli. V frančiškanski red je vstopil na Trsatu, nato pa je živel v samostanih v Kamniku in na Kostanjevici pri Gorici. V Ljubljani je bil 9. julija 1893 posvečen v duhovnika. (Letopis ljubljanske škofije 1894, 206) Po enoletnem duhovniškem službovanju v župniji Marijinega oznanjenja v Ljubljani je sprejel zahtevno delo izseljenskega duhovnika med Slovani v Aleksandriji, kamor je prišel 29. septembra 1894. (Rant 1894, 239) Njegovo delo v župniji sv. Katarine je obsegalo predvsem skrb za slovenske izseljenke, ki so med Slovani iz avstrijskih dežel številčno prednjačile. Rant je v Egiptu z vzpostavitvijo bogoslužja za Slovence in z organizacijo društvenega življenja povezal dotlej razpršene slovenske rojake in jih potrjeval v njihovi verski in narodni istovetnosti. V njegovem času so se Slovenci začeli organizirano zbirati pri nedeljskem bogoslužju v cerkvi sv. Katarine. Rojake je v domačem jeziku prvič nagovoril že prvo nedeljo po svojem prihodu, in to na rožnovensko nedeljo 1894. V začetnem obdobju je pri predstojnikih izkušal nasprotovanje zaradi slovenske besede pri bogoslužju, a je kmalu uveljavil svojo pravico do redne slovenske pridige, ki je izhajala iz njegovega imenovanja za slovanskega kurata. Rimska Kongregacija za širjenje vere ga je v službenem odloku namreč imenovala »curato per gli Slavi« (240). S Slovenci je vsako leto slovesno praznoval god sv. Cirila in Metoda, običaj, ki ga je pozneje nadaljeval tudi njegov naslednik. Rant je bil leta 1895 med ustanovitelji slovensko-hrvaškega društva Sloga (od leta 1898 dalje Slovenska palma ob Nilu), v katerem je opravljal delo društvenega duhovnika. Članice društva so bile v potrebi deležne socialnega in zdravstvenega varstva ter posredovanja služb, drugače pa so se zbirale k razvedrilu in druženju, ki je krepilo domoljubje.

Rantovo šestletno delovanje v Aleksandriji je bilo polno naporov za duhovno in materialno blaginjo Slovencev, ki so se v zahtevnih življenjskih razmerah v tujni srečevali z različnimi preizkušnjami. V svojih dopisih v *Zgodnji danici* je prosil za darove za pomoč posameznikom v denarni stiski. Tako si je, denimo, prizadeval za pomoč slovenski deklci, ki je zapuščena mati samohranilka ni mogla preživljati (ZD 1895b, 86). Vztrajno je zbiral darove tudi za Jurija Hermina, slovenskega učitelja na frančiškanski samostanski šoli pri sv. Katarini, ki je po njenem zaprtju ostal

⁸ Nekateri slovenski duhovniki v Egiptu: Engelbert Pollak (spovedoval na ljudskem misijonu v Aleksandriji leta 1906), koroški župnik Jurij Trunk (ob večmesečnem zdravljenju tudi pomagal v Aleksandriji leta 1906), neki »p. Kerne« (skrbel za aleksandrijske Slovence leta 1939 – B 1939, 70), ljubljanski škofijski duhovnik Stanislav Natlačen (med drugo svetovno vojno vojaški kurat na Bližnjem vzhodu, leta 1944 v Egiptu) idr.

brezposeln in nato ustanovil manjšo zasebno šolo za preživetje družine, s katero je živel v Aleksandriji (ZD 1895a, 46; 1895c, 110–111). Za duhovni blagor in sprostitve izseljencev je skrbel tudi z načrtovanjem slovenskih romanj v Sveto deželo (S 1896a, 1; 1896b, 2). Iz domovine je uredil pošiljanje knjig Mohorjeve družbe in revije *Domoljub*. Rant je kot prvi slovenski duhovnik v Aleksandriji postavil temelje za ureditev verskih, socialnih in kulturnih razmer naših rojakov, zato je bil njegov prihod »neprecenljivega pomena« (Soča 1897, 1). Poleti 1900 je zapustil Egipt in nastopil novo službo vojaškega kurata. Do prve svetovne vojne je bil v Gorici, Innsbrucku, Trstu in v Dubrovniku, med vojno na ruski in italijanski fronti, po vojni pa je kot »jugoslovensko orijentirani narodnjak« deloval v Novem Sadu in se leta 1930 upokojil kot višji vojaški duhovnik (SN 1931, 2). Umrl je novembra 1931 v Leonišču v Ljubljani (B 1932, 20) in bil pokopan pri Sv. Križu na ljubljanskih Žalah.

3.2 Benigen Snoj

Benigen (Franc) Snoj (1867–1942) se je rodil 17. septembra 1867 v Zagorju ob Savi. Leta 1886 je vstopil v frančiškanski red. V samostanih na Trsatu (1887) in v Kostanjevici pri Novi Gorici (1888–89) je nadaljeval gimnazijsko izobraževanje ter leta 1889 v Kamniku vstopil v bogoslovje in tam dve leti študiral teologijo (1889–1891). V drugem letniku bogoslovja ga je 17. decembra 1890 v Ljubljani v duhovnika posvetil škof Jakob Missia (AM 1938, 12). Nadaljnji dve leti teološkega študija je opravil v škofijskem semenišču v Ljubljani (1891–1893), kjer je končal študij. Po duhovniškem službovanju v Kamniku in v Novem mestu je aprila 1901 odšel v Aleksandrijo k sv. Katarini, kjer je postal izseljenski misijonar za Slovence in tam ostal do leta 1909. Pozneje je bil prvi slovenski duhovnik, ki je deloval v Kairu, in to med letoma 1909 in 1913 v novozgrajeni cerkvi sv. Jožefa. Skupaj s predhodnikom p. Rantom velja za glavnega organizatorja slovenskega izseljenskega življenja.

Snoj se je v Egiptu posvečal mnogim pastoralnim in organizacijskim dejavnostim (Trontelj 2019, 788). Versko življenje je spodbujal z vsakoletnimi postnimi duhovnimi vajami (Snoj 1905, 47). Že prvo leto je v Kairu in v Aleksandriji organiziral tudi enotedenski adventni ljudski misijon (Kolar 2018, 151). Med Slovenci je redno širil versko literaturo. Kot zastopnik Družbe sv. Mohorja je urejal naročnine za knjige iz Mohorjeve zbirke. Iz ZDA je pridobil pošiljke *Amerikanskega Slovenca* (AM 1941a, 5), od leta 1903 dalje so v Egiptu iz Ljubljane prejeli revijo *Bogoljub* (B 1903, 16), med aleksandrinkami je širil tudi glasilo *Ave Maria* (AM 1916, 24). Za njihovo duhovno rast se je posebej zavzemal. Dekleta je spremljal ves čas njihovega bivanja, pogosto organiziral romanja, v Kairu je vodil Frančiškov tretji red. Njegova duhovniška skrb za Slovenke je očitna v spisu *Slovenka v Egiptu* (CVF 1910a, 237–241; 1910b, 269–275), v katerem je objavil navodila slovenskim izseljenkam za zgledno versko in domoljubno življenje. Med Snojeve največje organizacijske dosežke uvrščamo pridobitve, ki so naše izseljence povezale tudi v širšem narodnem in kulturnem napredku. Kljub delovanju društva Slovenska palma ob Nilu, v katerem je bil odbornik, je leta 1902 v Aleksandriji ustanovil še društvo Krščanska zveza Slovenk, ki je organiziralo redna prostočasna tedenska srečanja z veroukom, občasne gledališke predstave, različna praznovanja in dejavnosti. V

Kairu je vodil podobno Društvo sv. Cirila in Metoda, krajši čas tudi Gospejno društvo za varstvo deklet, ki je skrbelo za sprejem deklet in posredovanje služb (NČ 1912, 5–6). Leta 1907 je bil v Aleksandriji med ustanovitelji ljudske šole za slovenske in hrvaške otroke. Spodbudil in uredil je prihod slovenskih šolskih sester sv. Frančiška Kristusa Kralja, ki so od leta 1908 dalje vodile šolo in od leta 1912 dalje tudi (avstrijsko) zavetišče za slovenske služkinje. V začetku leta 1913 je bil iz Kaira poklican v Jeruzalem, kjer je v vodstvu Kustodije Svete dežele kot prvi Slovenec nastopil službo svetovalca (diskreta) za Slovane in Nemce in postal ožji sodelavec kustosa (D 1913, 158). Delo je opravljal do novembra 1914, ko je sprejel vodstveno službo komisarja slovenskih, hrvaških in slovaških bratov v Brooklynu. V ZDA je prišel spomladi 1915 in na različnih postojankah preživel največji del svojega duhovniškega poslanstva in tam ostal do smrti. Umrli je 10. maja 1942 v Lemontu, kjer je pokopan.

3.3 Evgen Stanet

Evgen (Martin) Stanet (1876–1942) se je rodil 23. aprila 1876 v Vurberku na Štajerskem. V frančiškanski red je vstopil oktobra 1895 in bil 25. julija 1901 posvečen v duhovnika. Najprej je nekaj let deloval po frančiškanskih postojankah na Slovenskem, na Sveti Gori pri Gorici, v Kamniku in v Ljubljani. Aprila 1906 je prvič deloval med slovenskimi izseljenci, ko je bil krajši čas na Vestfalskem v Porenju (B 1906a, 187). Leta 1907 je bil določen za apostolskega misijonarja med egiptovski Slovenci, ki so tudi v Kairu potrebovali slovenskega duhovnika. Za to delo ga je navdušil Snoj, ki je tedaj deloval v Aleksandriji. Stanet je v Egiptu nato služboval vse svoje življenje, skoraj ves čas v Kairu. Dne 2. marca 1908 je najprej prispel v Aleksandrijo, kjer je med 8. in 15. marcem vodil postne duhovne vaje za tamkajšnje Slovence, zatem pa se je preselil v Kairo in tam nasledil predhodnika p. Luka Terzića ter postal prvi slovenski izseljenski duhovnik pri sv. Jožefu. Tam je od 22. do 29. marca že vodil duhovne vaje za številno kairsko slovensko skupnost (D 1908, 236). Decembra 1908 je bilo po prizadevanju Slovenke Elizabete Mrak, dobrotnice naših izseljenk, v Zavodu sv. Elizabete ustanovljeno društvo sv. Cirila in Metoda.⁹ Njegov prvi duhovni voditelj je postal Stanet. Pater je sprva v Kairu ostal le do septembra 1909, ko je bil na njegovo mesto iz Aleksandrije prestavljen Snoj, sam pa se je za skoraj štiri leta preselil v Aleksandrijo. V tem času je s Snojem usmerjal delo Rafaelove družbe za izseljence v Egiptu in 27. maja 1911 pripravil praktična navodila za sprejemanje Slovenk in o nadzoru nad njimi (NŠAL, Konkretna navodila za vodstvo Rafaelove družbe v Egiptu 1911). Leta 1913 je znova prišel v Kairo in tam (razen med prvo svetovno vojno) ostal do smrti.

Med prvo svetovno vojno so ga Angleži kot avstrijskega državljana internirali. Leta vojnega ujetništva je preživel v zaporu vojašnice pri palači Ras el Tin na morskem obrežju v Aleksandriji (CVF 1916, 330–331). Tam je z drugimi frančiškanskimi jetniki ob smrti avstrijskega cesarja Franca Jožefa leta 1916 obhajal žalno bo-

⁹ Delovanje društva je bilo med prvo svetovno vojno ustavljeno, leta 1920 ponovno obnovljeno, leta 1929 pa se je zaradi dotrajanosti stavbe zavoda preselilo k šolskim sestram, ki so v Kairu odprle svojo podružnico (Žigon 2003, 15). Društvo so poleg naših frančiškanov odtlej vodile tudi sestre.

goslužje v improvizirani kapeli na hodniku zapora (1917, 156–157). Po koncu vojne se je vrnil v Kairo. Poleti 1921 je šel še v Jeruzalem, kjer je do konca leta štiri mesece opravljal službo v cerkvi božjega groba. Nato se je kljub vabilu za selitev v ZDA raje spet vrnil v Kairo, da bi skrbel za slovensko skupnost (E 1922, 2). Pri svojem dušnopastirskem delu je bil ves na voljo našim izseljencem, zato so mu rekli tudi duhovni oče egiptovskih Slovencev. Slovenska primorska dekleta pa so ga imenovala kar »naš očka« (V 1938, 155). V Egiptu je redno skrbel za širjenje slovenskih časopisov in za ohranjanje stika z domovino. Naročal je *Koledar družbe sv. Mohorja* in *Koledar Goriške matice*. Med Slovenkami so v času njegovega delovanja v Kairu krožili tudi ženski katoliški list *Vigred* in časopisa *Bogoljub* in *Glasnik Srca Jezusovega*. Stanet je za slovenska dekleta v Kairu vodil manjše prosvetno društvo, ki je imelo na voljo oder za gledališke in druge kulturne predstave (J 1935, 5). Za Slovence je v cerkvi sv. Jožefa maševal v nedeljo ob 7. uri zjutraj in imel slovensko pridigo. Popoldne je imel za Slovenke v kapeli šolskih sester skupni blagoslov, nato pa so se izseljenke sprostile ob veselih domačih pesmih (V 1938, 155).

Ob delovanju v Egiptu ni pozabil niti na Slovence v domovini, saj je domov pogosto pošiljal darove za razne potrebe. Kljub oddaljenosti od doma je ostajal povezan z rojaki na Slovenskem. V obdobju med obema vojnama je večkrat prišel na obisk v domovino. Znani so njegovi obiski v Ljubljani v letih 1923, 1929 in 1935, ko je pri frančiškanih preživil krajši oddih. Ob prvem obisku je v Ljubljani 6. avgusta obiskal prostore Družbe sv. Petra Klaverja, ki je skrbel za pomoč misijonom v Afriki, in prevzel razne zvezke afriških igrice za razvedrilo (OA 1923, 103). Drugič je bil na obisku le nekaj dni (CVF 1929, 375). V domovini je bil zadnjič poleti 1935 (R 1935, 7). Umrl je 2. (ali 4.) februarja 1942 v Kairu. Pogreba pri sv. Jožefu so se udeležili mnogi Slovenci in visoka predstavnika jugoslovanskega poslaništva (AM 1942, 23). Pokopan je na latinskem pokopališču v Kairu.

3.4 Adolf Čadež

Adolf (Janez) Čadež (1871–1948) se je rodil 4. maja 1871 v Trati pri Gorenji vasi v Poljanski dolini. V frančiškanski red je vstopil 9. januarja 1890 in bil 9. junija 1895 posvečen v duhovnika (NŠAL, Seznam članov province, 2). Novo mašo je obhajal dva dni pozneje v cerkvi Marijinega obiskanja na Rožniku (ZD 1895d, 188). Najprej je služboval v samostanu v Nazarjah, od leta 1902 dalje pa pri frančiškanih v Ljubljani. Čez dve leti se je na prošnjo avstrijske vlade prvič odločil za pot v tujino. Kot misijonar je od novembra 1904 do avgusta 1906 deloval v Carigradu, kjer je bil kaplan v avstrijski bolnišnici v okrožju Galata (CVF 1924, 75). Po vrnitvi v domovino je najprej služboval na Brezjah (B 1906b, 315), nato štiri leta na Kostanjevici pri Novi Gorici, od leta 1910 dalje pa tri leta v Žabnicah v Kanalski dolini.

V Egiptu je deloval v dveh obdobjih. Službo med slovenskimi izseljenci je prvič nastopil pred izbruhom prve svetovne vojne. V začetku leta 1913 je nastala potreba po novem slovenskem duhovniku v Kairu, ker je dotedanji dušni pastir Snoj nastopil novo službo v vodstvu frančiškanske kustodije v Jeruzalemu. Čadež je prevzel skrb za Slovenke, ki so tam služile pri bogatih družinah. Po enomesečnem bivanju v Kairu je zamenjal mesto s Stanetom, ki se je vrnil v Kairo, sam pa je do

leta 1914 ostal v Aleksandriji. Julija 1914 je v cerkvi sv. Katarine sodeloval pri maši za ustreljenega prestolonaslednika Franca Ferdinanda in njegovo ženo, avgusta je v kapeli slovenskih šolskih sester maševal ob rojstnem dnevu cesarja Franca Jožefa. (CVF 1928, 152; 155) Sledila so težka leta vojnega ujetništva na Malti, ki ga je preživeljal v taboru Verdala in v St. Clemens Camp. V njegovem pismu frančiškanskemu sobratu beremo, da je vsako jutro maševal v improvizirani kapeli in se učil tujih jezikov (AS 1915, 3). V angleškem zaporu na Malti je preživel več kakor pet let, od novembra 1914 do januarja 1920, ko se je vrnil v domovino. Nekaj let je opravljal službe v domači provinci, in to pri Sveti Trojici v Slovenskih Goricah (1920–1922), v Novem mestu (1922–1924) in v Ljubljani (1924–1925). V tem času je bil odgovoren za zbiranje prispevkov za gradnjo cerkve v Šiški. (CVF 1924a, 37–38)

Novembra 1925 je ponovno odšel v Aleksandrijo in opravljal svoje delo med Slovenci in tudi med Nemci in Italijani (B 1925, 282). Bil je spovednik nemških sester iz Družbe sv. Karla Boromejskega. Med svojim drugima bivanjem v Egiptu je objavljajal daljše misijonske spomine v revijah *Ave Maria*, *Cvetje* in *Bogoljub*. Na posebno literaren način je predstavil izbruh okužbe zapoznele ‚španske gripe‘ (virus influence) v samostanu leta 1926. (AM 1927, 215–216) Leta 1926 je prvič obiskal Sveto deželo, od leta 1932 dalje pa je tam do smrti opravljal različne službe v Kustodiji Svete dežele. Najprej je deloval v samostanu Betfage v Jeruzalemu (ponovno leta 1939), nato v Betlehemu (leta 1934), v baziliki božjega groba v Jeruzalemu, v Jafi (leta 1942) in drugod. Umrli je 10. januarja 1948 v Jeruzalemu in bil pokopan na Sionu.

3.5 Bruno Schiffrer in Ferdinand Zajec

Bruno (Kazimir) Schiffrer in Ferdinand (Franc) Zajec (tudi Zajc) sta v Egiptu zaradi različnih razlogov preživela manj časa, kakor je bilo načrtovano. Tedaj je veljalo: misijonar naj bi med izseljenci opravil vsaj šestletni mandat (CVF 1927, 82). Bruno je svoje poslanstvo končal predčasno, ker je zapustil duhovni poklic, Ferdinand pa se je moral vrniti zaradi zdravstvenih težav.

Temeljni vir za predstavitev življenjepisnih podatkov skrivnostnega Bruna Schiffrerja je njegovo pismo predstojnikom ob izstopu iz kleriškega stanu, ki ga je napisal v italijanščini (NŠAL, Curriculum vitae Casimiri Schiffrer 1926). Rodil se je 19. februarja 1893 na Rudniku pri Ljubljani. V frančiškanski red je vstopil oktobra 1908. Noviciat je opravil v Brežicah. V mašnika je bil posvečen 22. junija 1915, še preden je mogel zaradi bolezenskega stanja (nevračenost) končati teološki študij pri frančiškanih v Ljubljani. Do odhoda v Egipt je po eno leto služboval v samostanih v Brežicah in v Nazarjah, nato je šel v Maribor, kjer je v samostanu končal študij. Zatem je služboval pri Sveti Trojici v Slovenskih Goricah, kjer je bil tedaj gvardijan p. Adolf Čadež, ki je nanj naredil velik vtis. Kmalu je sprejel priložnost službovanja med slovenskimi izseljenci v Aleksandriji, ki že od začetka prve svetovne vojne in Čadeževega ujetništva niso imeli svojega dušnega pastirja. Edini slovenski frančiškan Stanet je namreč deloval med kairskimi Slovenci. Tako je Schiffrer postal prvi slovenski duhovnik, ki je po večletni odsotnosti slovenskega frančiškana pri sv. Katarini v Aleksandriji ponovno zasedel mesto izseljenskega misijonarja med tam-

kajšnjimi rojaki, oskrboval pa je tudi nemško govorečo skupnost. V Aleksandrijo je prišel ob koncu oktobra 1921 in ostal skoraj tri leta. Maja 1922 je bil izvoljen za predsednika odbora jugoslovanske dobrodelne družbe, ki se je zgledovala po drugih izseljenjskih narodnih skupnostih, ki so že imele svojo „Société de Bienfaisance“ (S 1922, 3), s katero so skrbele za socialno pomoč rojakom. Zaradi krize posvečenega življenja je 26. avgusta 1924 nenapovedano zapustil samostan sv. Katarine in prek Aten odpotoval na Dunaj, kjer je sprožil postopek laizacije in začel obiskovati tamkajšnjo znano konzularno akademijo. O njegovem življenju pozneje ni veliko znanega. Iz njegovih drugih dopisov, ki jih hrani NŠAL, je razvidno, da se je leta 1927 z Dunaja preselil v Zemun.

Schifferrja je novembra 1924 v Aleksandriji nasledil Ferdinand Zajec, glasbenik in slikar. Rodil se je 30. maja 1876 v Novem mestu. V red je vstopil 12. septembra 1892, v mašnika pa je bil posvečen 30. oktobra 1898. Dostopni podatki pričujejo, da je bil leta 1904 organist in učitelj pri frančiškanih v Novem mestu (DN 1919, 74). Na podlagi letopisov ljubljanske nadškofije za posamezna leta izvemo, da je bil leta 1909 v samostanu na Tromostovju, v letih 1910–1917 na Viču, leta 1918 v Kamniku, kjer je bil *magister cantus*, leta 1919 pa ponovno v Novem mestu. Pred odhodom v Aleksandrijo je bil nekaj let na Viču, kjer je vodil pevski zbor in dvakrat (leta 1922 in leta 1924) organiziral koncert z orkestrom (Župnija Vič 2021). V Aleksandrijo je odpotoval 10. novembra 1924 in svoje potovanje in življenje v novem okolju opisal v dveh člankih za *Slovenca*, in to v prvem (1924, 3) in drugem delu (1925, 3) potopisa. Kot apostolski misijonar je med Slovenci deloval le eno leto, vendar je s prizadevnim delom pustil pečat v zgodovini duhovne oskrbe izseljencev. Za obdobje njegovega bivanja v Afriki vemo, da je na željo krajevnega škofa, apostolskega vikarja Nutija,¹⁰ in za potrebe župnije sv. Katarine pripravil popis vseh slovenskih rojakov v Egiptu, ki ga je prvi naredil že Benigen Snoj (3). S šolskimi sestrami si je prizadeval za zgraditev Slovenskega doma, ki bi prevzel poslanstvo avstro-ogrškega zavetišča (GS 1925, 75, 2), a načrt ni bil nikoli uresničen. Sestre so od leta 1926 dalje azil vodile v svojem samostanu in ga pozneje preimenoval v Azil sv. Frančiška.¹¹ Zajec je bil ob nedeljah navzoč na rednih srečanjih rojakov v zavetišču, kjer je za Slovenke med drugim vodil pevske vaje in z njimi pripravljал gledališke predstave (M 1925, 432). Svete maše za Slovence je v cerkvi sv. Katarine opravljal ob nedeljah ob pol sedmih zjutraj. Novembra 1925 se je vrnil v domovino, v Egipt pa je ponovno prišel Čadež (D 1925, 487). Po vrnitvi je veliko pozornosti vzbudilo njegovo pismo o stanju slovenskih deklet v Aleksandriji, ki sta ga objavila časopisa *Cvetje* in *Goriška straža* (CVF 1927, 82–84). V njem je odsve-toval iskanje zaposlitve v daljnih krajih in opozarjal na grešno življenje nekaterih izseljenk. Prizadete Slovenke so v odgovoru za *Goriško stražo* pojasnile razmere in izrazile zaskrbljenost zaradi krivic, ki jih je sprožil Zajčev članek (GS 1928, 3). Po vrnitvi v domačo provinco je deloval v Kamniku (1926) in v Novem mestu (1926), nato v Ljubljani (1930), Novem mestu (1931), pri Novi Štifti (1936), po letu 1944

¹⁰ Nadškof Igino Nuti (apostolski vikar v Aleksandriji v letih 1922–1949) se je julija 1939 udeležil mednarodnega kongresa Kristusa Kralja v Ljubljani in vodil polnočno mašo pri frančiškanih (S 1939a, 1).

¹¹ Šolske sestre so azil odprle tudi v Kairu (1929).

pa ga spet zasledimo v Ljubljani. Umrli je 9. avgusta 1949 v Sodražici. Pokopan je na Žalah v Ljubljani (NŠAL, Seznam članov province, 2).

3.6 Kerubin Begelj

Kerubin (Franc) Begelj (1895–1964) se je rodil 25. julija 1895 v Cerkljah na Gorenjskem. Gimnazijo je obiskoval v Kranju. V frančiškanski red je vstopil 28. julija 1910, v mašnika je bil posvečen 22. aprila 1917 (NŠAL, Seznam članov province, 6). Sprva je deloval v samostanih na Sveti Gori in na Višarjah, nato pa že sprejel zahtevno službo med ameriškimi Slovenci, ko je v slovenski župniji v New Yorku postal kaplan (1925) in župnik (1926) ter tam nasledil prvega župnika, nekdanjega egiptovskega dušnega pastirja Benigna Snoja. Po nekaj letih se je vrnil v domovino in deloval v Kamniku in krajši čas kot kaplan v Ljubljani pri Marijinem oznanjenju (1931). Obogaten z dragocenimi izkušnjami misijonskega dela v ZDA, je sprejel novo nalogo. Maja 1932 je v Aleksandriji nasledil Čadeža, ki je odšel v Palestino (IV 1932, 16). V pismu domači provinci je nekoč zapisal, da je bil že od gimnazijskih let očaran nad egiptovsko deželo in nad tamkajšnjim delom naših frančiškanov (NŠAL, Poročila slovenske frančiškanske province 15. 10. 1955, 61–62). Z odhodom v Egipt se mu je uresničila tiha želja, zato ne preseneča dejstvo, da je med aleksandrijskimi Slovenci preživel kar 25 let.

V letih svojega bivanja na severu Afrike je bil kot njegovi predhodniki tudi sam društvenik Mohorjeve družbe in je skrbel za dobavo slovenskih knjig in časopisov. V pastoralnem oziru je v velikem tednu pred veliko nočjo organiziral tridnevne duhovne vaje. Spodbujal je tudi društveno življenje. Poleg sodelovanja v slovenskem azilu sv. Frančiška, ki je sodil v ožji delokrog naših frančiškanov in je pomenil kraj srečevanja narodne skupnosti, se je do druge svetovne vojne dalje rad udeleževal tudi družabnih in kulturnih dogodkov pod okriljem Jugoslovanskega doma, ki so ga leta 1936 v Aleksandriji ustanovili jugoslovanski rojaki, med katerimi je bilo največ Slovencev.¹² Zaradi njegovega vestnega dela pri razvoju verskega in kulturnega življenja med izseljenci ga je jugoslovanska vlada leta 1939 odlikovala z redom sv. Sava (S 1939b, 4). Ob rednem delu za naše izseljence je bil na voljo tudi slovenskim romarjem in popotnikom. Ob prizadevanju za ohranitev slovenske besede v cerkvi in v družabnem življenju je doživel veliko nasprotovanja, ki je raslo iz sočasnega uveljavljanja fašizma v mednarodnem prostoru. Po drugi svetovni vojni in zlasti po egiptovski revoluciji (leta 1952) so se tujci iz Egipta postopno začeli izseljevati, zato je začelo upadati tudi število Slovencev. Begelj je leta 1955 poznal le še kakih sto rojakov, ki so v Aleksandriji živeli redno versko življenje. Ti so se ob nedeljskem bogoslužju zbirali v kapeli šolskih sester. Mnogi Slovenci pa so se oddaljili od verskega in narodnega življenja pod okriljem slovenske frančiškanske misije in se porazgubili ali poročili z nekatoličani in drugoverci. (NŠAL, Poročila 15. 10. 1955, 62) Zaradi poslabšanega zdravja in upadanja slovenske navzočnosti v Aleksandriji se je Begelj

¹² Jugoslovanski dom je zaradi političnih delitev začasno prenehal delovati po drugi svetovni vojni. Ponovno je deloval med letoma 1954 in 1970, zatem pa je v Egiptu dokončno zamrlo organizirano slovenstvo. (Žigon 2003, 20–21)

poleti 1957 vrnil v domovino, in to na Kostanjevico pri Novi Gorici.¹³ Sprva naj bi se naselil v samostanu v Ljubljani, a je izrazil željo po nastavitvi v kraju s toplejšim podnebjem, ki se ga je privadil v Egiptu. Na Kostanjevici je do smrti opravljal delo spovednika. Bil je tudi član Cirilmetodijskega društva katoliških duhovnikov SRS (*Delo* 1964, 8). Umrli je 17. avgusta 1964 in bil naslednji dan pokopan na Sveti Gori. Begelj je bil zadnji slovenski frančiškan, ki je v Aleksandriji opravljal službo izseljenškega duhovnika za Slovence. Po njegovem odhodu je za Slovence še nekaj let skrbel p. Ivo (Stanislav) Perović (1913–1995).

3.7 Jozafat Ambrožič

Jozafat (Janez) Ambrožič se je rodil 24. avgusta 1903 v Krnici pri Bledu. Leta 1930 je vstopil v beneško frančiškansko provinco sv. Antona Padovanskega. Študij filozofije je opravil v frančiškanskih šolah v Benetkah in v Padovi ter tudi v samostanu v Kopru, ki je med obema vojnama sodil v beneško provinco. Po ukinitvi klerikata v Kopru je odšel na študij teologije na Antonianum v Rim, kjer je izrekel slovesne obljube za redovno življenje. Po dveh letih študija je leta 1935 kot prostovoljec odšel v Jeruzalem in od blizu spoznaval življenje vzhodnih Cerkva ter čez dve leti končal teološki študij. Jeruzalemski patriarh Luigi Barlassina ga je 18. julija 1937 v Nazaretu posvetil v duhovnika. Novomašne podobice v ruščini pričujejo o Ambrožičevem zanimanju za bizantinsko obredje in o zavzemanju za edinost med slovanskimi kristjani. (CVF 1938, 25)

P. Jozafat je po krajšem delovanju v samostanu pri božjem grobu v Jeruzalemu leta 1938 nastopil službo med številnimi Slovenci v Aleksandriji, kjer se je pridružil dvema slovenskima frančiškanoma, ki sta že skrbela zanje, Beglju in Kernetu. Naselil se je pri cerkvi sv. Antona v naselju Moharram Bey, ki je bil Slovencem znan, saj je tam do leta 1926 deloval Azil Franca Jožefa. Leta 1939, ob 400. obletnici Marijinih prikazovanj na Sveti Gori, je organiziral slovesno večerno procesijo s svečami po mestnih ulicah s sliko svetogorske Kraljice, ki drugače krasi notranjost aleksandrijske kapele slovenskih šolskih sester sv. Frančiška. Procesija je potekala od samostana šolskih sester do cerkve sv. Antona in nazaj (KG 1989, 6). Menda se nikoli prej ali pozneje v Egiptu ni zbralo toliko Slovencev kakor pri tej pobožnosti. Ambrožič je leta 1943 odšel v Kairo in pri sv. Jožefu nasledil umrlega predhodnika Staneta (1942) in postal kurat za Slovence. Pred Ambrožičevim prihodom je za naše izseljence eno leto začasno skrbel Perović. V Kairu je nato Ambrožič preživel več kakor dvajset plodnih in ustvarjalnih let in skrbel za mnoge Slovence v različnih preizkušnjah. Poleg duhovne in materialne oskrbe naših izseljencev se je med drugo svetovno vojno zanimal tudi za slovenske vojake jugoslovanske kraljeve armade, ki je s kraljem prebegnila v Egipt. Armadi so se po porazu Italije in po angleškem ujetništvu pridružili tudi primorski Slovenci, ki so bili do zloma italijanske afriške ofenzive

¹³ Begljev odhod iz Egipta zaradi upada števila Slovencev po drugi svetovni vojni ni bil osamljen primer, saj so tudi izseljenski kurati drugih narodnosti zapuščali samostan sv. Katarine in se je osebje v samostanu po vojni močno zmanjšalo.

italijanski vojaki.¹⁴ Za zajete vojake je ob koncu leta 1942 ob nedeljah maševal v vojaškem taborišču El Tahag.

V samostanu sv. Jožefa, kjer je bival do leta 1962, je opravljal delo vikarja in knjižničarja (Franciscans 1950, 39). Veliko se je posvečal raziskovalni in pisateljski dejavnosti. Med vojno je kot »cerkveni cenzor« (Novačan 1986, 253) bedel nad izhajanjem slovenskega družbenopolitičnega glasila *Bazovica*, ki je v letih 1941–1944 izhajalo pod vodstvom slovenskega narodnega delavca Ivana Rudolfa v Kairu in skrbelo za dobro moralo v Jugoslovanskem kraljevem gardnem bataljonu¹⁵ (Torkar 2014, 150). Ambrožič je v Kairu sestavil strokovni knjižni deli, *Gorje* (1958) in *Slovenci v Sveti deželi* (nedokončano) (Kolar 2013), a deli javnosti nista dostopni. Napisal je tudi tako imenovano egiptovsko pravljico za otroke o pomenu molitve, ki jo je goriška revija *Pastirček* leta 1974 objavila za postni čas. V duhu zbliževanja vzhodnega in zahodnega krščanstva je pogosto raziskoval po koptskih knjižnicah in zbiral gradivo o vzhodnem krščanstvu. Večkrat so ga gostili menihi na Sinaju. Zaradi ekumenskega delovanja je od patriarha sirske katoliške Cerkve Ignacija Tappounija prejel častni naziv kornega škofa ali prvega kanonika (1947), ki ga vzhodne Cerkve podeljujejo zaslužnim posameznikom (neškofo) že od prvih stoletij krščanstva dalje.

Kot pastoralni delavec je za Slovence pogosto organiziral romanja in izlete po Sveti deželi in v Egiptu. Med njegovim delovanjem v Kairu so se Slovenci pri sv. Jožefu k bogoslužju zbirali ob nedeljah in zapovedanih praznikih ob 6. uri. Ob 9. uri je maševal tudi v zavodu pri slovenskih šolskih sestrah, vsak dan pa v kapeli usmiljenih sester sv. Karla Boromejskega. (Trontelj 2020, 15) Zadnja tri leta bivanja v Kairu (1962–1965) je preživel kot župnik in gvardijan v četrti Muski, kjer deluje inštitut za vzhodne krščanske študije. Leta 1962 je srebrno mašo praznoval v domači župniji v Gorjah, kjer mu je pridigal provincial p. Benjamin Tomšič. Leta 1965 je sprejel odločitev kustosa Svete dežele za premestitev k sv. Petru v Tiberijo ob Galilejskem jezeru, kjer je pet let vodil obsežno župnijo z majhnim številom katoličanov. V tistih letih je rad sprejemal romarje v Sveto deželo, ki so bili pogosto tudi Slovenci. Umrli je 2. decembra 1970 v samostanu Betfage na Oljski gori. Pokopan je v Jeruzalemu. Do konca je ostal član beneške province, čeprav je vse življenje kot duhovnik deloval v postojankah Kustodije Svete dežele. Bil je zadnji slovenski frančiškan, ki je deloval med slovenskimi izseljenci v Egiptu.

¹⁴ Največ primorskih Slovencev, članov italijanske vojske, se je znašlo v zavezniškem ujetništvu po izgubi bitke pri El Alameinu novembra 1942. Podobno so bili med ujetniki tudi Slovenci iz zajetih nemških enot. (Ajlec 2013, 153) Pridružili so se kraljevi vojski, nekateri so pozneje prestopili v enote NOV in konec vojne pričakali v domovini, drugi pa so ostali v kraljevi vojski in se po koncu vojne naselili po različnih celinah. Tem je pri selitvi v Argentino pomagal tudi Ambrožič. (Kolar 2013)

¹⁵ Rudolfu so pomoč pri njegovem domoljubnem delovanju v Egiptu, ki ga je uresničeval z izdajanjem *Bazovice* in z zavzemanjem za preganjane primorske Slovence v domovini, zagotavljale tudi šolske sestre. (Stanonik 2018, 161; 167)

4. Tabela slovenskih frančiškanov v Egiptu

Tabela spodaj prikazuje grafično sliko službovanja naših frančiškanov v Aleksandriji in v Kairu po kronološkem redu. Prikaz zajema vse frančiškanske duhovnike, ki so delovali kot slovenski kurati med našimi izseljenci in smo jih obravnavali v tem prispevku.

Aleksandrija	Kairo
p. Hubert Rant (1894–1900)	
p. Benigen Snoj (1901–1909)	p. Evgen Stanet (1908–1909)
p. Evgen Stanet (1909–1913)	p. Benigen Snoj (1909–1913)
p. Adolf Čadež (1913–1914)	p. Adolf Čadež (1913)
p. Bruno Schiffrer (1921–1924)	p. Evgen Stanet (1913–1914)
p. Ferdinand Zajec (1924–1925)	p. Evgen Stanet (1920–1942) ¹
p. Adolf Čadež (1925–1932)	p. Jozafat Ambrožič (1943–1965)
p. Kerubin Begelj (1932–1957) p. Jozafat Ambrožič (1939–1943) ²	

Tabela 1: *Seznam slovenskih frančiškanov, ki so v obdobju 1894–1965 delovali v Aleksandriji in v Kairu.*

5. Sklep

Zgodovina slovenske frančiškanske province priča o trdni vezi med frančiškani in slovenskim narodom. Frančiškovi bratje so se v 20. stoletju za rojaki odpravili v vse smeri neba, kjerkoli po svetu so se ti rojaki v iskanju boljšega življenja naselili v večjem številu. Tako provinca še danes ohranja navzočnost med slovenskimi potomci v ZDA in v Avstraliji, kjer so jim redovniki na voljo v različnih postojankah. Dokler je v Egiptu obstajala slovenska naselbina, so svoje pastoralno delo organizirali tudi v Aleksandriji in v Kairu. Za Slovenci so se odpravili, ko je domače okolje ob koncu 19. stoletja z nezaupanjem vrednotilo množično izseljevanje ženskega prebivalstva v Egipt in so posamezni duhovniki v časopisju opozarjali na negativne vidike tega dogajanja (Mlekuž 2016, 167–168). Čeprav so tudi sami redno svarili pred izzivi življenja v tej afriški deželi, so se v edinosti s cerkvenim vodstvom, ki se je zavedalo resnosti problema slovenskega vsesplošnega izseljevanja in se zavzelo za ukrepanje pri ohranitvi vere in slovenskega jezika v tujini (Riman 2020, 135), odločili, da bodo izseljencem sledili. V Egiptu so izseljencem ves čas njihove navzočnosti zagotavljali široko podporo v verskem in narodnem življenju ter jim na mnoge načine pomagali reševati socialne stiske. V prispevku se s hvaležnostjo oziramo na požrtvovalnost in vztrajnost slovenskih frančiškanov pri njihovem dolgoletnem delu za Slovence v deželi faraonov.

¹ Manjka točen podatek o vrnitvi Staneta v Kairo iz ujetništva po prvi svetovni vojni. Leto 1920 je najzgodnejša izpričana letnica, ko je ponovno deloval v Kairu. (GS 1920, 3)

² Begelj in Ambrožič sta v Aleksandriji nekaj let delovala istočasno, a je Begelj stanoval v samostanu sv. Katarine, Ambrožič pa vsaj na začetku pri sv. Antonu.

Ob koncu velja dodati, da so trajne sledi v širšem prostoru Svete dežele pustili tudi drugi slovenski duhovniki, ki so tam na prelomu iz 19. v 20. stoletje in pozneje opravljali pastoralne ali raziskovalne dejavnosti. Koroški duhovnik Martin Ehrlich (1871–1929) je bil v letih 1902–1910 ravnatelj avstro-ogrskega romarskega gostišča v Jeruzalemu. Nekateri duhovniki raziskovalci so izdali potopise: Frančišek Lampe (*Jeruzalemski romar* 1892), Ivan Knific (*Spomini na Sveto deželo* 1902; *Ob piramidah* 1903), Matija Slavič (*V deželi faraonov* 1914), Anton Jehart (*Iz Kaire v Bagdad* 1929) idr. Pozneje sta pomembno delo na Bližnjem vzhodu opravljala frančiškan p. Metod Brlek (1926–2013), od leta 1959 do smrti član Kustodije Svete dežele in profesor na frančiškanskih ustanovah v Izraelu in v Egiptu, in salezijanec Franc Zajtl (1947–2018), študent filozofije in teologije v Betlehemu in poznejši dolgoletni misijonar v Egiptu. Tudi ti pričujejo o pomembni zgodovini slovenske navzočnosti v svetopisemskih deželah, ki so tolikim duhovnikom prinesle navdih za služenje Bogu in ljudem.

Kratice

- AM** – *Ave Maria* (Lemont).
- AS** – *Amerikanski Slovenec* (Joliet).
- B** – *Bogoljub* (Ljubljana).
- CVF** – *Cvetje z vrtov sv. Frančiška* (Gorica-Ljubljana).
- D** – *Domoljub* (Ljubljana).
- DN** – *Dolenjske novice* (Novo mesto).
- E** – *Edinost* (Chicago).
- GS** – *Goriška straža* (Gorica).
- IV** – *Izseljenski vestnik* (Ljubljana).
- J** – *Jutro* (Ljubljana).
- KDM** – *Koledar Družbe sv. Mohorja* (Celovec).
- KG** – *Katoliški glas* (Gorica).
- M** – *Mladika* (Gorica).
- NČ** – *Novi čas* (Gorica).
- NŠAL** – Nadškofijski arhiv Ljubljana.
- OA** – *Odmev iz Afrike* (Ljubljana).
- R** – *Izseljenski vestnik Rafael* (Ljubljana).
- S** – *Slovenec* (Ljubljana).
- SN** – *Slovenski narod* (Ljubljana).
- V** – *Vigred* (Ljubljana).
- ZD** – *Zgodnja danica* (Ljubljana).

Reference

Arhivski viri

- NŠAL, ŠAL V.** Spisi V, fascikel 186, Rafaelova družba 1912–1945, Konkretna navodila za vodstvo Rafaelove družbe v Egiptu, 27. maja 1911.
- , fascikel 201, Frančiškani – provincialat 1887–1960, Seznam članov province po kanonični starosti.
- , fascikel 201, Curriculum vitae Casimiri Schiffrer, 6. marca 1926.
- NŠAL, NŠAL 106.** Škofijski listi, škatla 20, Poročila slovenske frančiškanske province sv. Križa, 15. oktobra 1955.

Časopisni viri

- Amerikanski Slovenec.** 1915. Št. 31, Pismo z Malte.
- Ave Maria.** 1916. Št. 1, Very Rev. P. Benigen Snój O.F.M.
- . 1927. Št. 7, Kako sem nekoč srečno smrti ušel.
- . 1938. Št. 3, P. Benigen Snój O.F.M. V zlati serafinski zarji.
- . 1941a. Št. 5, Jubilant P. Benigen pripoveduje.
- . 1941b. Št. 9, Jubilant P. Benigen pripoveduje.
- . 1942. Št. 10, Oče Evgenij Stanet umrl v Egiptu.
- Bogoljub.** 1903. Št. 2, P. Benigen v Aleksandriji.
- . 1906a. Št. 6, Slovenci, ki so na Porenskem.
- . 1906b. Št. 10, Prestavitve v frančiškanski provinci.
- . 1925. Št. 12, V Afriko.
- . 1932. Št. 1, Med pokojnimi.
- . 1939. Št. 3, Pismo iz Egipta.
- Cvetje z vrto v sv. Frančiška.** 1910a. Št. 8, Slovenka v Egiptu.
- . 1910b. Št. 9, Slovenka v Egiptu.
- . 1916. Št. 11, Tik pred vrati vojnega vjetništva.
- . 1917. Št. 5, Žalna slovesnost po + cesarju Francu Jožefu I. v Egiptu.
- . 1924a. Št. 3–4, Zidava cerkve sv. Frančiška v Šiški je misijonsko delo.
- . 1924b. Št. 5–6, Spomini iz misijonskega življenja.
- . 1927. Št. 5–6, Nekoliko pojasnila o Aleksandriji, zlasti za služkinje.
- . 1928. Št. 9–10, Pred vojsko.
- . 1929. Št. 12, Domače vesti.
- . 1938. Št. 1, Posvečenje Slovenca frančiškana novomašnika v Palestini.

- . 1939. Št. 3, Fr. Tomaž Perovšek O.F.M.
- Delo.** 1964. Št. 225, P. Kerubin Begelj (osmrtnica).
- Dolenjske novice.** 1919. Št. 19, Zgodovina frančiškanskega samostana in cerkve v Novem mestu.
- Domoljub.** 1908. Št. 15, Kahira.
- . 1913. Št. 10, V Jeruzalem.
- . 1925. Št. 45, V Aleksandrijo.
- Edinost.** 1922. Št. 2, Jeruzalem, Palestina, Azija.
- Goriška straža.** 1920. Št. 31, Za »Sklad Goriške Straže«.
- . 1925. Št. 75, Poziv in prošnja.
- . 1928. Št. 18, Naše izseljenke v Egiptu.
- Izseljenski vestnik.** 1932. Št. 5, Prečastiti gospod p. Kerubin Begelj.
- Jutro.** 1935. Št. 178, Razgledi slovenskega umetnika po Orientu.
- Katoliški glas.** 1989. Št. 5, Proslava Svetogorske Kraljice pred 50 leti v Egiptu.
- Koledar Družbe sv. Mohorja.** 1911. Celovec: Mohorjeva družba.
- Mladika.** 1925. Št. 11, Zavetišče za slovenska dekleta v Aleksandriji.
- Novi čas.** 1912. Št. 49, Pisma iz Egipta.
- Odmev iz Afrike.** 1923. Št. 11–12, Kronika Družbe sv. Petra Klaverja.
- Rafael.** 1935. Št. 9, Izseljenske vesti.
- Soča.** 1897. Št. 15, Slovani v Egiptu.
- Slovenec.** 1896a. Št. 106, Pismo iz Aleksandrije.
- . 1896b. Št. 116, Cerkevni letopis.
- . 1902. Št. 111, Posvečevanje nove cerkve katoliških Koptov v Aleksandriji.
- . 1922. Št. 119, Iz Aleksandrije.
- . 1924. Št. 282, Iz Aleksandrije.
- . 1925. Št. 10, Iz Aleksandrije.
- . 1939a. Št. 172b, Po ljubljanskih cerkvah.
- . 1939b. Št. 277, Egipt.
- Slovenski narod.** 1931. Št. 264, Pater Hubert Rant.
- Vigred.** 1938. Št. 4, Iz Kaire.
- Zgodnja danica.** 1895a. Št. 6, Aleksandrija v Egiptu.
- . 1895b. Št. 11, Iz Aleksandrije.
- . 1895c. Št. 14, Iz Egipta.
- . 1895d. Št. 23, Nova maša na Rožniku.

Druge reference

- Ajlec, Kornelija.** 2013. Slovenci v italijanskih in egiptovskih begunskih taboriščih 1943–1946. *Arhivi* 36, št. 1:147–162.
- Drnovšek, Marjan.** 2001. Izseljenec: Življenjske zgodbe Slovencev po svetu. V: Monika Kokalj Kočevar, Dušan Kramberger, Jelena Neta Zwitter, Martin Cregeen in Daša Koprivec, ur. *Izseljenec: Življenjske zgodbe Slovencev po svetu*, 9–17. Ljubljana: Muzej novejšje zgodovine Slovenije.
- Franciscans: Custody of the Holy Land.** 1950. *Famiglie religiose della Custodia di Terra Santa*. Jeruzalem: Tipografia dei padri francescani.
- Jagodic, Vladislav.** 1967. Slovenci v Egiptu. V: *Slovenski izseljenski koledar*, 206–209. Ljubljana: Slovenska izseljenska matica.
- Jehart, Anton.** 1929. *Iz Kaire v Bagdad*. Celje: Družba sv. Mohorja.
- Knific, Ivan.** 1902. Spomini na sv. Deželo. *Slovenec* 30, št. 127.
- — —. 1903. Ob piramidah. *Zora*, [s.p.].
- Kolar, Bogdan.** 1991. Cerkev in Slovenci po svetu. V: Metod Benedik, ur. *Zgodovina Cerkve na Slovenskem*, 273–304. Celje: Mohorjeva družba.
- — —. 2013. Ambrožič, Jozafat (1903–1970). Slovenska biografija. Znanstvenoraziskovalni center SAZU. <https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi917632/> (pridobljeno 11. decembra 2020).
- — —. 2018. Šolske sestre med slovenskimi izseljenci v Egiptu. *Časopis za zgodovino in narodopisje* 89:145–168.
- Lampe, Frančišek.** 1892. *Jeruzalemski romar: opisovanje svete dežele in svetih krajev*. Celovec: Družba sv. Mohorja.
- Makuc, Dorica.** 2006. *Aleksandrinke*. 2. izd. Goriška: Goriška Mohorjeva družba.
- Mlekuž, Jernej.** 2016. »Oblastva morajo korigirati spokorništvo burno živeče aleksandrinke«: časopisne resnice o aleksandrinkah in aleksandrinstvu do prve svetovne vojne. *Zgodovinski časopis* 70:162–185.
- Nadžkofija Ljubljana.** 1894. *Catalogus cleri et beneficiorum ecclesiasticorum dioecesis Labacensis*. Ljubljana: Škofijski ordinariat.
- Novačan, Anton.** 1986. *Jeruzalem – Kairo: spomini 1942–1945*. Ljubljana: Slovenska matica.
- Rant, Hubert.** 1894. Slovenski duhovnik v Aleksandriji. *Domoljub* 7, št. 20:239–240.
- Riman, Barbara.** 2020. Slovenski duhovniki in njihovo delovanje v slovenskih društvih na Hrvaškem v prvi polovici 20. stoletja. *Bogoslovni vestnik* 80, št. 1:131–144. <https://doi.org/10.34291/bv2020/01/riman>
- Salmič, Igor.** 2019. Srečanje sv. Frančiška Asiškega in sultana al-Kamila v Damietti leta 1219 v luči zgodovinskih virov. *Edinost in dialog* 74, št. 2:13–28. <https://doi.org/10.34291/edinost/74/02/salmic>
- Slavič, Matija.** 1914. *V deželi faraonov*. Maribor: Tiskarna sv. Cirila.
- Snoj, Benigen.** 1905. Aleksandrija in Slovenci. *Koledar Družbe sv. Mohorja za leto 1906*, 43–49. Celovec: Družba sv. Mohorja.
- Stanonik, Marija.** 2018. Zasluge Ivana Rudolfa za slovensko besedo med slovenskimi vojaki v afriškem pesku. V: Irena Uršič, ur. *Ivan Rudolf: ob 120-letnici rojstva*, 159–186. Ljubljana: Muzej novejšje zgodovine Slovenije.
- Torkar, Blaž.** 2014. Slovenci in Jugoslovanski kraljevi gardni bataljon. *Prispevki za novejšjo zgodovino* 54:144–157.
- Trontelj, Nik.** 2019. Delovanje p. Benigna Snoja med slovenskimi izseljenci v Egiptu. *Bogoslovni vestnik* 79, št. 3:787–810. <https://doi.org/10.34291/bv2019/03/trontelj>
- — —. 2020. Izseljenski misijonar. *Slovenski čas* 128:15.
- Žigon, Zvone.** 2003. Izzivi drugačnosti: Slovenci v Afriki in na Arabskem polotoku. *Dve domovini* 18:237–238.
- Župnija Vič.** 2021. Župnijski zbor. Župnija Vič, 17. 4. <http://www.zupnija-vic.si/index.php/content/display/96/20/20> (pridobljeno 17. 4. 2021).